

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนวิชาชีพการพยาบาล เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายแท้จริง (พินิตา กุลพิบูลย์ อ่างใน วารุณี มีเจริญ, 2539 : 14) ประสบการณ์การเรียนรู้ที่นักศึกษาพยาบาลได้พบเห็น สังเกตและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในสถานการณ์จริงกับผู้ป่วย บุคคลและชุมชน เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีได้จำกัดเพียงเพื่อฝึกทักษะทางการพยาบาลเบื้องต้นเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการประยุกต์ศาสตร์สาขาต่างๆ เข้าด้วยกันให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น รู้เป็น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2538 : 37) หล่อหลอมให้นักศึกษาผู้เรียนมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษา ส่งเสริม ป้องกันและฟื้นฟูภาวะสุขภาพของทั้งบุคคล ครอบครัวและชุมชน และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตความรับผิดชอบในบทบาทพยาบาลวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรียกได้ว่ามีสมรรถนะในการประกอบวิชาชีพ

สมรรถนะในการประกอบวิชาชีพ เป็นการประเมินผลผลิตของระบบการศึกษา เป็นการตัดสินคุณค่าของผู้สำเร็จการศึกษาว่า มีคุณสมบัติตรงตามความมุ่งหวังมากน้อยเพียงใด (คณะอนุกรรมการศึกษาและวิจัยทางการศึกษาพยาบาล, มปป. : 3) ผลผลิตพยาบาลที่มีสมรรถนะสูงในการปฏิบัติงาน เป็นผู้รอบรู้ เชี่ยวชาญในเทคโนโลยีและทักษะวิชาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้น จะสามารถจัดการแก้ปัญหาในสถานการณ์ของชีวิตและสุขภาพที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต (Halstead 1996 : 413) ส่งผลให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้รับบริการ เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ เป็นบริการพยาบาลที่มีคุณภาพ มีคุณค่าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อถือในมาตรฐานด้านการจัดการศึกษาของสถาบันผู้ผลิต

การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงที่ผ่านมาเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง ปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูประบบการศึกษาและระบบการจัดการด้านสุขภาพ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการการศึกษาพยาบาลอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ผลจากการปฏิรูประบบการศึกษา สังคมกำหนดเป้าหมายให้สถาบันการศึกษาผลิตบัณฑิตให้มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงานชาญชีวิต (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2544 : 18) ส่วนระบบการจัดการด้านสุขภาพเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดการปฏิบัติมุ่งเน้นกลยุทธ์เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสุขภาพแก่ประชาชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พัฒนาศักยภาพแก่บุคคล ชุมชน สิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อประโยชน์สุขของการอยู่ร่วมกัน (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2545 : 4) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปรากฏการณ์สำคัญทางสังคมที่สถาบันการศึกษาพยาบาลในฐานะหน่วยย่อยของสังคมจะต้องตระหนักและพร้อมจะวิเคราะห์ปรับบทบาทเป้าหมายให้ตรงและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่หันมาสามารถปฏิบัติภารกิจเสริมให้ผลผลิตมีสมรรถนะตามความมุ่งหวังได้อย่างครบถ้วน

คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค เป็นสถาบันการศึกษาพยาบาล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2466 จนถึงปัจจุบัน มีอายุเกือบ 80 ปี โดยเป็นโรงเรียนพยาบาลแห่งที่ 3 ของประเทศและเป็นแห่งแรกในส่วนภูมิภาค สถาบันได้พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นระยะมาโดยตลอด โดยเริ่มจากหลักสูตรประกาศนียบัตรการพยาบาลอนามัยและการผดุงครรภ์ในระยะแรก จนถึง พ.ศ. 2523 ได้ปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (พ.ศ.2523-2536) และปรับเป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (พ.ศ.2536-2540) ภายหลังการใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ครบ 4 ปี มีผู้สำเร็จการศึกษา 1 รุ่น สถาบันได้ติดตามประเมินผลหลักสูตร พบว่า มีความจำเป็นต้องแก้ไขและปรับปรุง (คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค 2541 : 1) เพื่อให้เกิดความครบถ้วน สมบูรณ์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และการปรับปรุงเนื้อหาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในทุกหลักสูตรของมหาวิทยาลัยพายัพ โดยวัตถุประสงค์เพื่อให้ผลผลิตของสถาบันมีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของสังคม โดยหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2541) มีจุดมุ่งหมายจะผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความเป็นเลิศทางวิชาการภายใต้กรอบแนวคิด 6 ประการ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นองค์รวมของมนุษย์ทางกาย จิตสังคม อารมณ์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงสุขภาพตลอดช่วงชีวิต นับจากปฏิสนธิจนถึงวัยปฏิสนธิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพตนเอง รวมทั้งระบบบริการการพยาบาล ซึ่งเน้นการใช้กระบวนการพยาบาลเป็นหลัก ให้บริการด้วยสัจจะ-บริการ ก่อปรด้วย คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดี เป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ สามารถปฏิบัติงานบริการสุขภาพอนามัยได้ในทุกระดับของงานสาธารณสุขของประเทศ (คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค 2541, 3-4)

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2541) มีการปรับเปลี่ยนทั้งในระดับโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาพยาบาล เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบบริการสุขภาพของประเทศ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การดำเนินงานตามกรอบหลักสูตรนี้จบถึงปัจจุบันมีผู้สำเร็จหลักสูตร ซึ่งเป็นผลผลิตจากการปรับหลักสูตรดังกล่าวแล้ว จำนวน 1 รุ่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการติดตามตรวจสอบสมรรถนะของผลผลิตจากระบบ เพื่อประเมินคุณภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรว่ามีคุณสมบัติสมรรถนะตรงตามที่มุ่งหวังไว้ในหลักสูตรที่ปรับปรุงมาน้อยเพียงใด สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของวิชาชีพและสังคมพหุมิติในระดับใด สืบเนื่องจากการประเมินผลหลักสูตรโดยการตรวจสอบความสามารถของผลผลิตจากหลักสูตรโดยตรง (Outcome evaluation) ซึ่งต้องประเมินทันทีที่ผู้เรียนสำเร็จการศึกษา (คณะอนุกรรมการการศึกษาและวิจัยทางการพยาบาล, มปป : 11) เพื่อขจัดข้อสงสัยที่อาจเกิดขึ้นจากการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้องระดับอื่นและให้ผลการประเมินซึ่งถึงระดับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของผู้สำเร็จหลักสูตรอย่างแน่ชัด จึงเห็นสมควรที่จะให้ผู้สำเร็จหลักสูตร ผู้ได้รับผลโดยตรงจากหลักสูตรเป็นผู้ประเมินสมรรถนะของตนเอง โดยการศึกษาการรับรู้สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลในมุมมองของผู้สำเร็จหลักสูตร การศึกษาการรับรู้สมรรถนะเชิงวิชาชีพของผู้สำเร็จหลักสูตรพยาบาลจากสถาบัน จะเป็นข้อมูลสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ผลผลิตจากระบบ นำเสนอข้อมูลพื้นฐานถึงระดับความสามารถทางวิชาชีพพยาบาลของผลผลิต เป็นข้อมูลประเมินผลใน

มุมมองของบัณฑิตผู้ผ่านกระบวนการศึกษาถึงความเหมาะสม ประสิทธิภาพประสิทธิผลในภารกิจด้านการจัดการศึกษาของสถาบัน รวมทั้งเป็นดัชนีหนึ่งในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันตามนโยบายของมหาวิทยาลัยพายัพ และการปฏิรูปการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ โดยหวังผลให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานั้นจะจรรโลงให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม วิชาชีพและประเทศชาติในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลของผู้สำเร็จหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้คาดว่าจะสำเร็จหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2544
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการรับรู้สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลในส่วนที่ผู้สำเร็จหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ประเมินตนเองในภาพรวม โดยมีได้แยกเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพในด้านความรู้ ทักษะและทักษะในการปฏิบัติงาน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาล หมายถึง ความสามารถของพยาบาลในการปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตวิชาชีพ บ่งชี้ถึงการมีความรู้ มีสติปัญญา สามารถประยุกต์ศาสตร์สาขาต่าง ๆ พัฒนาเป็นองค์ความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามบทบาทวิชาชีพอย่างครอบคลุม ก่อเกิดสวัสดิภาพและความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการในทุกระดับ ทุกมิติ
2. การรับรู้สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาล หมายถึง ความเข้าใจ ความคิดเห็น การให้คุณค่าในการประเมินพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของพยาบาลของผู้สำเร็จหลักสูตร ซึ่งบ่งชี้ถึงการมีความรู้ มีสติปัญญา สามารถประยุกต์ศาสตร์สาขาต่าง ๆ พัฒนาเป็นองค์ความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามบทบาทวิชาชีพอย่างครอบคลุม ก่อเกิดสวัสดิภาพและความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการในทุกระดับ ทุกมิติ
3. ผู้สำเร็จหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หมายถึง ผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การสำเร็จหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2544

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานซึ่งนำเสนอการรับรู้สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลด้านต่าง ๆ ของผู้สำเร็จหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2541)

2. เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพแก่ผู้สำเร็จหลักสูตร

PAYAP UNIVERSITY